

KUR'AN-I KERİM İÇİN BİLİMSEL YORUMUN GEREKLİLİĞİ

-Need for the Scientific Interpretation of the Quran -

Kimyager Dr. Mehmet Emin ŞEKER

Dokuz Eylül Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Yüksek Lisans

Öğrencisi

mehmetemin_seker@hotmail.com

Abstract *Scientific tafsir has a long history that goes back to al-Ghazali and Razi. Early scholars and Muslim philosophers used their cumulative knowledge in order to understand and clarify the Qur'an. These studies could be regarded as the first examples of scientific explanations in the present day. However, the divergence of the Muslim world from science has led to the rupture of scientific studies. As a result of the development in modern science in recent times, some interpreters have again started to make logical and scientific comments on the verses of the Qur'an. Unfortunately, this labor is being evaluated as unnecessary and ridiculous by other Islamic environment. We have emphasized that we are also against the extreme scientific remarks on Qur'an. On the other hand, we have tried to indicate the necessity of this methodology through some of our works. In conclusion, we can clearly see that scientific tafsir is essential when some of the verses and statements of Qur'an have been examined.*

Key Words: *Qur'an, Scientific interpretation, Islam, Modern Physics, Religion*

Bugün bilimsel tefsir olarak tanımladığımız tefsir çalışmalarının tarihte ilmi tefsir olarak Gazali (ö.505/1111), Razi (ö.606/1209) gibi İslam düşünürlerine kadar dayandığı kabul edilmektedir¹. O zamanlarda yapılan ilmi² açıklamaları günümüzden ayırmak gerektiği ortadadır. O dönemlerde yapılan ilimsel açıklama girişimlerinin, daha çok Arapça kelimelerin yorumları üzerine ya da basit nedensel açıklamalar üzerine olduğunu söyleyebiliriz. Miladi 800'lü yılları ve daha sonrasını göz önünde bulundurduğumuzda elde olan bilgiler gök yüzünün basit gözlemi, genel

¹ Muhsin Demirci, Tefsir Tarihi, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2013, sayfa 233.

² O dönemde yapılan çalışmalar günümüzün bilimsel çalışmalarından yapısal olarak farklı olduğu eski çalışmalar için o dönemin bilim-din birlikteliğini yansıtan ilim kelimesi seçilmiştir.

anlamda insan sağlığı vb. konularından ibaretti. Günümüzde ise bilimin ne kadar geliştiğini ve eldeki mevcut bilgi düzeyini göz önüne aldığımızda neden yaşadığımız çağın bilgi çağı olarak nitelendirildiğini anlamamız zor olmayacaktır. Bilimsel tefsir yirminci yüzyılın ilk yarısında Tantavi Cevheri (ö.1359/1940) ile zirve noktasına ulaşmıştır.³ Cevheri'nin "el-Cevahir fi tefsiri'l-Kur'an" adıyla yazmış olduğu 25 ciltlik dev eser ilmi tefsire yeni bir ivme kazandırmıştır.⁴ Cevheri'ye göre;

*"Kur'an'da fıkha ait 150, buna mukabil ilm ve fenle ilgili 750 kadar ayet vardır⁵. Hal böyle iken Müslüman alimler fıkıh ilmine ait pek çok eser telif etmişler; ancak kevnî/kozmojik ayetler üzerinde sanki hiç durmamışlardır. Sayısı az olan ayetlerde Müslümanların derinleşip, çok sayıdaki ayetlerle ilgili alanda cahil kalmaları doğru mudur? Atalarımız fıkıhta alim idiler. Bizlere de kainat ilimlerinde mütehasıs olmak yakıştır. Eğer bu düşünceyi dikkate alırsak ancak o zaman Müslümanlar yükselebilecektir."*⁶

Tarihe bakıldığında ilmi tefsire karşı çıkanların da olduğu görülmektedir. Bunların başında fakih ve usülcü Şatıbi (ö.790/1388) gelmektedir.⁷ Onun bu konu hakkındaki düşünceleri şöyledir:

*"Birçok insan Kur'an üzerindeki iddiasında sınırı aşmış tabiat ilimleri, matematik, mantık, ilm-i hüruf vb. öncekilerin ve sonrakilerin bütün ilimlerini ona isnad etmiştir. Sahabe, tabiün ve onları takip eden nesillerden oluşan selef-i salihin, Kur'an'ı Kur'an ilimlerini ve Kur'an'da bulunan esrarı en iyi bilen kimselerdi. Bununla birlikte onlardan hiçbir kimsenin bu iddia doğrultusunda söz ettiği vaki değildir. Onlar sadece Kur'an'da yer alan tevhidi delilleri, teklifi hükümleri, ahiret ahvalini ve bunlarla ilgili konuları ispata çalışmışlardır. Eğer onların söz konusu iddia doğrultusunda çabaları ve incelemeleri olsaydı, meselenin esasına delalet edecek şeyler mutlaka bize kadar ulaşırdı. Bize böyle bir şey intikal etmediğine göre, bu iddianın sözü edilen alimler tarafından kabul görmediği anlaşılmaktadır. Bu da ilmi tefsir taraftarlarının ileri sürdüğü, bütün ilimlerin Kur'an'da yer aldığı iddiasının doğru olmadığını gösterir. Evet Kur'an bazı ilimleri ihtiva etmektedir; ancak bunlar Arapların bildikleri ilimlerdir. Yahut onların bildikleri ilimler üzerine kurulu olan ve akıl sahiplerinin taaccüp ettiği, işaretleri gösterilmedikçe, yolları aydınlatılmadıkça üstün akıl sahiplerinin dahi kavrayamayacağı türdendir. Kur'an'da bunlardan başka birşeyin bulunması noktasında sorulacak muhtemel bir sorunun cevabı ise, hayır olacaktır."*⁸

³ Demirci, Tefsir Tarihi, sayfa 234

⁴ Demirci, Tefsir Tarihi, sayfa 234

⁵ Tantavi Cevheri, el-Cevahir fi tefsiri'l Kur'an, Mısır, 1350, I, 3.

⁶ Tantavi Cevheri, el-Cevahir, XXV, 53.

⁷ Demirci, Tefsir Tarihi, sayfa 236

⁸ Şatıbi, Muvafakat, II, 67-68

Muhammed Hüsayin ez-Zehebi'ye (ö.1399/1978) göre de Kur'an lafızlarına, ilk muhattapların bilmediği yeni birtakım manaları yüklemek asla doğru değildir.⁹

Günümüzde de aynı anlayış devam etmektedir ve bazı tefsirciler içerisinde Kur'an'ın bilimsel olarak yorumlanmasına şiddetle karşı çıkan düşünceler mevcuttur. Bu düşünce şekli Kur'an'ın bilimsel olarak yorumlanmasını ciddi şekilde eleştirmekte hatta bu yönelimlerin kaynaklarını bile (kompleks, bilgisizlik, stockholm sendromu vb)¹⁰ sunmaktadır. Çalışmamızda öncelikle bu eleştirilere yer vereceğiz ve ardından yapılan eleştirilerin haksızlığını ortaya koymaya çalışacağız.

Bilimsel tefsirin, İslam dünyasının batı toplumları karşısında geri kalmışlığından ve kendisini ispatlama çabalarından ileri geldiği eleştirisini hemen hemen her kaynakta görebiliriz. Bu görüşe göre bu tarz çalışmalar batıdan alkış toplamak, İslam dinini aklamak, temize çıkarmak ve İslam devletlerinin geri kalmışlığını örtme çabalarını içermektedir.¹¹ Aynı görüşe göre batının bilimde ilerlemesi ve doğu medeniyetleriyle (özellikle İslam devletleriyle) arasındaki uçurumu açması müslümanların ilgisini bilime çekmiş ve batının silahıyla yani bilimle batıya karşılık verme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda bazı Kur'an yorumcuları "Kur'an şu bilimsel gerçeğe işaret etmektedir" şeklinde gereksiz, yanlış ve aşırı yorumlara girişmektedirler.¹² Bu noktada bilerek veya

⁹ Zehebi, et-Tefsir ve'l-müfessirin,II,491 vd.

¹⁰ Prof. Dr. Mustafa Öztürk, Kur'an'ın batının bilimini kullanarak yorumlanmasını celladına duyulan aşk olarak nitelendirmektedir ve bu durumu batıcılık taklidi olarak değerlendirmektedir. Fakat buna karşılık, aslında tam ters perspektiften bakan İslam düşünürleri, tarihselci yaklaşımın çok büyük bir hatasına dikkat çekmektedirler ve asıl taklitçiliği tarihselcilerin yaptığını vurgulamaktadırlar. Onlara göre tarihselciler, Kur'an'ın durumunu, Yahudi ve Hristiyan kaynaklarına bakarak değerlendirmektedirler. Bu konuda Prof. Dr. Muhsin Demirci şu açıklamaları yapmaktadır: "Tarihselcilik Batı'da, kutsal metnin akılla çelişen ifadelerden kurtarılmasına yönelik bir çaba demektir. Yani bu dönemde Kutsal Metin "bilimsel" olarak okunmaya başlanmış; bununla metnin nesnel iç anlamının ortaya çıkarılması hesaplanmıştı. Böylece Hristiyan ilahiyatçılar, tarihselliğe vurgu yaparak mitolojik olarak değerlendirdikleri akıldışı şeylerden tabir yerindeyse Kutsal Kitabı kurtarmaya çalışmışlardı. Aydınlanma hareketiyle birlikte Batı'da ortaya çıkan bu anlayış, yaklaşık bir asır sonra İslam dünyasını da etkisi altına almaya başlamış ve bunun sonucunda Müslüman alimler, tarihselciliği Kur'an metni için de söz konusu etmişlerdir. Batı'daki bu tarihsellik yaklaşımı ile İslami modernizmin tarihselliği arasında büyük oranda paralellik görülmesi bunun açık kanıtı sayılabilir."- Demirci, Tefsir Tarihi,sayfa 259

¹¹ <http://www.youtube.com/watch?v=6UknFqc1atI>, Prof. Dr. Mustafa Öztürk, dk. 22:50'den sonra. Kur'an-ı Nasıl Anlayalım, Engin Noyan - Prof. Dr. Mustafa Öztürk.

¹² <http://www.youtube.com/watch?v=6UknFqc1atI>, Prof. Dr. Mustafa Öztürk, dk. 22:50'den sonra. Kur'an-ı Nasıl Anlayalım, Engin Noyan - Prof. Dr. Mustafa Öztürk.

bilmeyerek yapılan bu eleştirilerin ciddi şekilde tehlikeli bir boyut aldığını da şu şekilde gösterebiliriz:

‘‘Kur’an’da bilimsel gelişmeleri bulanlar, onun mucizesini gösterip onu yücelttiklerini düşünürken aslında Kur’an’ı bilime onaylatmakta ve onun altında bir konum vermektedirler. Zira bilimi farkında olmadan Kur’an üzerinde bir otorite olarak görmektedirler.’’¹³

‘‘Özellikle modern dönemlerde bilimsel yorumlamaya ilginin artması, İslam coğrafyasının teker teker batı egemenliğine doğru orantılıdır. Dolayısıyla yorumların ortaya çıkmasında kültürel etkilerin göz önüne alınması bu açıdan önemlidir.’’¹⁴

Bize göre bu yorumlar öyle ciddi tehlikeler içermektedir ki zaten günümüzde İslam ülkelerinin durumu içler acısı iken, bir de onlara bilim dediğimiz şeyi sanki Kur’an’a rakip bir kavram gibi sunmak ve birtakım kişilere din adına bilme ters konuşma hakkı vermek yetkisini beraberinde getirerek İslam medeniyetlerini uçuruma sürüklemek anlamını taşımaktadır. Bu düşüncenin sonucu, bilgi çağını yaşayan, postmodern döneme geçiş yapan dünyada, bilime hala daha önyargıyla yaklaşmak, onu batı icadı olarak görmek, Kur’an ile kıyaslamak ve ondan rahatsız olmak gibi felaketleri de beraberinde getirmektedir. Tam tersine, İslam ülkelerinde bilgiye ve bilime ilginin arttırılması gerektiği günümüzde bu konu üzerine düşünüp vakit kaybedecek tek bir anımız yoktur ve olmamalıdır.

Kur’an ve bilimi birbirine zıt ya da ayrı gerçekleri anlatan şeyler olarak görmek, tamamen tutarsız ve bilimsel bilgi eksikliğinin ürünü bir düşünce olabilir. Bilimi batının icadı, batının malı olarak sunmak ve dışlamak insanların aklına bilimin ayrı, dinin ayrı hakikatleri olduğunu ve batı biliminin dinin anlatmaya çalıştığı gerçeklerin dışında bir yapısı olduğunu akla getirmektedir. Oysa bilim en basit anlamıyla gerçeklik arayışıdır. Gerçeklik ise tektir. Örnek vermek gerekirse, Tanrı ya vardır ya da yoktur. Biz ispatlayamasak da bu iki durumdan ancak birisi gerçektir. Bilim dünya yuvarlaktır demektedir, dünya kendi etrafında dönmektedir demektedir. Bu olgular değişmez gerçeklerdir. Elbette bilimsel dediğimiz bulgular zamanla değişebilmektedir ancak bunlar eldeki teorilerin daha ileri bilgiler ışığında yorumlandığında eksiklerinden arındırılmak ya da hataların ortadan kaldırılması yönünde olmaktadır. Bilimi yine bilim değiştirir. Yani amaç gerçeklik arayışıdır, insanlar bu arayışta hata yapabilirler. Önemli olan amaçtır ve bu amaç doğrultusunda ilerledikçe zamanı geldiğinde hatalar ortaya çıkar, durum değerlendirilir ve daha doğru bir anlayışa göre yeniden düzenlenirler. Ancak bu bilimsel olan herşey ilerleyen zamanlarda değişeceği anlamına asla gelmemektedir.

¹³ Süleyman Gezer, Kur’an’ın Bilimsel Yorumu, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2009, sayfa 17.

¹⁴ Süleyman Gezer, Kur’an’ın Bilimsel Yorumu, sayfa 19.

Beşyüz yıl geçse de kimse bundan sonra bizim yanılmış olduğumuzu, dünyanın şeklinin aslında düz olduğunu ya da piramit olduğunu iddia etmeyecektir.¹⁵ Ya da hiç kimse ilerleyen zamanlarda dünya kendi etrafında dönmüyormuş demeyecektir. Bunu söyleyerek bilim zamanla tüm gerçekleri açığa çıkartacaktır demek istemiyoruz, bu bilimin yapısına terstir ve mümkün değildir¹⁶ ancak bu yolda ilerleyerek birçok çözümsüzü zamanla çözüme kavuşturacaktır demek istiyoruz ve bunun yolu da bilimden geçer diyoruz. Peki İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'ı Kerim'in bilim ile ilişkisine baktığımızda neler görebiliriz? Bilim gerçeklik arayışıdır demiştik peki Kur'an'ın bize vermek istediği nedir? Peygamberi şaka yaptığında bile asla yalan ifade kullanmayan bir dinin, bize gönderdiği kutsal mesajdan bahsettiğimizde, anlatılan olguların ya da betimlemelerin gerçeğe en yakın şekilde (ama asla ters olmayacak şekilde) olması gerektiği açık değil midir? Bunun içindir ki Kur'an birçok yerde "ayet" kelimesini aynı zamanda evrendeki ve insanın içindeki gerçeklikler için kullanmaktadır.

"Gerek onları çevreleyen ve gerek onların kendi varlıklarındaki (varlığımızın delil ve belgeleri) ayetlerimizi onlara göstereceğiz. Sonuçta Kur'an'ın gerçek olduğu onlar için apaçık ortaya çıkacaktır. Rabbi'nin herşeyi görüp bilmesi sana yetmez mi?"¹⁷

"İşte bundan dolayı, o sığırın bir parçası ile o ölüye vurun, dedik. Allah ölüleri işte böyle diriltir ve size âyetlerini gösterir, belki aklınızı başınıza toplarsınız."¹⁸

"Biz, geceyi ve gündüzü birer ayet (delil) olarak yarattık. Nitekim, Rabbinizin nimetlerini araştırmanız, ayrıca, yılların sayı ve hesabını bilmeniz için gecenin karanlığını silip (yerine, eşyayı) aydınlatan gündüzün aydınlığını getirdik. İşte biz, her şeyi açık açık anlattık."¹⁹

"Nihayet, (hesap yerine) geldikleri zaman Allah buyurur: Siz benim ayetlerimi, ne olduğunu kavramadan yalan saydınız öyle mi? Değilse yaptığınız neydi?"²⁰

"Gece ve gündüz, güneş ve ay O'nun ayetlerindedir. Eğer Allah'a ibadet etmek istiyorsanız, güneşe de aya da secde etmeyin. Onları yaratan Allah'a secde edin!"²¹

¹⁵ Dünya yuvarlaktır derken kürenin yanlarından basık olması vb. olgularını burada açmıyoruz.

¹⁶ Heisenberg Belirsizlik ilkesi, Gödel Teoremi vb. eksiksiz bilgiyi imkansız kılar.

¹⁷ Fussilet Suresi 41/53

¹⁸ Bakara Suresi 2/73

¹⁹ İsra Suresi 17/12

²⁰ Naml Suresi 27/84

²¹ Fussilet Suresi 41/37

“Şüphesiz göklerde ve yerde inananlar için birçok ayetler vardır.”²²

“Kesin olarak inananlar için yeryüzünde ayetler vardır.”²³

“Gökleri ve yeri ve bu ikisi içinde yaydığı canlıları yaratması da O'nun ayetlerindedir. O, dilediği zamanda onları biraraya getirmeye kadirdir.”²⁴

Rahatlıkla görebildiğimiz gibi Kur'an evrendeki olgular için (yeryüzünde, gökyüzünde ve benliklerimizde vuku bulan) “ayet” ifadesini kullanmakta ve bunları Allah'ın varlığına delil saymaktadır. Bunun da ötesinde bunların inkarını büyük bir hata saymakta ve;

“Nihayet, (hesap yerine) geldikleri zaman Allah buyurur: Siz benim ayetlerimi, ne olduğunu kavramadan yalan saydınız öyle mi? Değilse yaptığımız neydi?”

ayeti gereği bilgi eksikliğinden dolayı onları yalanlamayı da eleştirmektedir. Yukarıda verdiğimiz birçok Kur'an ayetinde gökyüzünün ve yeryüzünün araştırılması öğütlenmekte ve bunlardan elde edilecek bilgilerin “ayetlere karşılık geldiği” açıkça ifade edilmektedir. Yani Kur'an ayetlerinin evrendeki gerçeklere karşılık geldiği (elbette bu gerçeklerin de ötesinde yani bu evrenin ötesinde olan bilmediğimiz daha aşkın gerçeklere) yüce Allah tarafından açıkça bildirilmektedir. Hal böyle iken nasıl olur da bazı çevreler ayetlerin bilimsel verilerle yorumlanmasını, yani aslında Kur'an'ın deyimiyle “ayetlerin kavranması”²⁵ çalışmalarını batıcılık, batıya karşı kompleks ve taklit olarak nitelendirebilirler anlamak mümkün değildir.

Bu konuyla bağlantılı olarak başka bir problemi ele almak istiyoruz:

“Kullanılan lafızların bazılarını Kur'an'ın indiği dönemde Araplar biliyorlardı. Bazı lafızları ise lafzın yeni olması ve fazla kullanılmamasından dolayı bilmiyorlardı. Kur'an lafızlarının anlaşılması konusunda bazı ilginç konulara yer verilmesi ve Kur'an'ın kendilerine inen Arapların bilmedikleri bazı lafız ve kavramlarla açıklanması doğru bir çaba olarak görülemez. Bu lafızların Allah katından indiği ve peygamberin çevresindekilere ilk okunduğu vakitte Allah'ın bu lafızlarla asırlar sonra ortaya çıkacak olan birtakım anlamları kastetmiş olması düşünülemez.”²⁶

Buradan hareketle Zehebi'ye dayandırılan görüşün devamında;

“Araplar bu yeni çıkan manaları nuzül döneminde bilmiş olsalardı bilimsel gelişmelerini sağlayabileceklerini ifade eder” denmektedir.²⁷

²² Casiye Suresi 45/3

²³ Zariyat Suresi 51/20

²⁴ Şura Suresi 42/29

²⁵ Naml Suresi 27/84

²⁶ Süleyman Gezer, Kur'an'ın Bilimsel Yorumu, sayfa 45.

²⁷ Süleyman Gezer, Kur'an'ın Bilimsel Yorumu, sayfa 46.

Çalışmamızın başında da örneklerini verdiğimiz gibi, iddia edilen durum, Kur'an'daki anlatımların o dönemde yaşayan insanlara bilgi vermek olduğu ve o insanların anlayamayacağı hiçbir bilginin kitapta bulunamayacağı, bulunsa da bu durumun gelecekteki insanlar için verilen manalar olmadığı yönündedir. Kur'an'ın söz söyleme sanatı olan belagat yönünden son derece zengin olduğu ifade edilirken aynı zamanda bilimsel manaları içerdiğini kabul etmemiz, Arapların nasıl olup da bunları anlayamadığı noktasında onların zekasının küçümsenmesi olarak algılanmaktadır.

Ne yazık ki Kur'an'ın belagat yönünden son derece zengin olduğunu kabul eden görüş, Kur'an'ın aynı zamanda bu belagatı bilişsel-psikolojik bir mekanizma olarak kullanıyor olmasını anlayamamaktadır. Şöyle ki, Kur'an-ı Kerim'de aynı ayetlerin bazı psikolojik ilkeler gereğince (Gestalt şekil-zemin örüntüsü, algıda seçicilik vb.) ilerleyen zamanlarda farklı anlamlar veriyor olması hem mümkündür hem de onun belagat yönünü daha da zenginleştiren ve icaz yönünü açıkça gösteren bir durumdur. Ancak bilimsel yorum karşıtı düşünceye göre 'Kur'an-ı Kerim'de indiği zamanki muhatapların anlayamayacağı bir icaz'ın hiçbir anlamı olamaz' denilmektedir.²⁸

Bu düşünce tarzı daha da ileriye giderek çok tartışılacak bir başka konuyu ortaya atmaktadır:

*'Kur'an-ı Kerim tarihin belli bir döneminde belli bir topluma Hz. Peygamber tarafından vahyedilen öğretilerden müteşekkil bir kitaptır.'*²⁹

*'Kur'an'ın belli bir zaman ve tarih diliminde ortaya çıkması aslında onun belli bir zaman ve tarih ile kayıtlı olduğunu gösterir.'*³⁰

Kur'an'ın zamansal olarak evrenselliğini sorgulayan bu bölümde müslümanların kutsal kitabının belirli bir dönem içinde indiği, birincil muhataplarının o dönemde yaşayan insanlar olduğu ve içeriğin o dönemdeki insanların dil, yaşam tarzı ve ahlaki yaşantılarıyla ilgili olduğu görüşü ileri sürülmektedir.³¹ Arapların bilmediği veya anlayamayacağı konular hakkında kitapta birşeylerin olması anlamsızdır denmektedir.

Bu durumu zamanın yaşam tarzına atıf yapan ayetler için yorumlamak bizce mümkündür ancak bu yorumu Kur'an'ın tamamına yayarak (mesela kozmolojik ayetleri de işin içine katarak) uygulamak son derece yanlış ve sınırlayıcıdır. Kur'an'ın indiği dönemden önceki zamanda Arapların cahiliye devrini yaşadıkları bilinmektedir, bu açıdan bakacak olursak Kur'an'ın Arapların yaşam şekli için bir devrim niteliğinde olduğunu ve onları modernleştirme çabası

²⁸ Süleyman Gezer, Kur'an'ın Bilimsel Yorumu, sayfa 70

²⁹ Süleyman Gezer, Kur'an'ın Bilimsel Yorumu, sayfa 74

³⁰ Süleyman Gezer, Kur'an'ın Bilimsel Yorumu, sayfa 75

³¹ Süleyman Gezer, Kur'an'ın Bilimsel Yorumu, sayfa 70

içinde olduğunu söylememiz yanlış bir yaklaşım olmaz. Tarihselci bakış açısının müslüman toplumlar açısından geliştirici etkisi, yararlı yanları olabileceğini kabul etmekteyiz ve bazı ayetlerin tarihselci bakış açısıyla yorumlanmasını makul görmekteyiz³². Ancak bu düşüncenin tüm Kur'an için geçerli sayılmasının çok ciddi tartışmaları da beraberinde getireceği şüphesizdir. Biz burada bu konulara girmeyeceğiz ancak kitabın tamamının tarihselci bir yaklaşımla ele alınmasının mümkün olmadığını da göstermeye çalışacağız. Ayrıca bilimsel yorumlamalarda siyak-sıbak'ın dikkate alınmadığı şeklindeki eleştirilere de yanıt vermeye çalışacağız.

Öncelikle Kur'an'ın zamansal olarak ilk muhatapları olan Arapların Kur'an'da anlayamayacakları kavramların, ayetlerin olmayacağı iddialarına ve katı tarihsel bakış açısının çelişkilerine seçtiğimiz birkaç ayet üzerinden net olarak cevap vermek istiyoruz:

“Tarıkın ne olduğunu nereden bileceksin?”³³

“(Resulüm!) Ayırım gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin!”³⁴

“Gerçekleşecek olanın (kıyametin) ne olduğunu sen nereden bileceksin?”³⁵

“Elbette göklerin ve yerin yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyük bir şeydir. Fakat insanların çoğu bilmezler.”³⁶

“Göklerde ve yerde nice mucizeler var ki, yanlarından geçerler de dönüp bakmazlar bile.”³⁷

“Allah'ı, kadrine/şanına yaraşır şekilde tanıyamadılar. Oysaki kıyamet günü, yeryüzü tamamen O'nun avucudur/avucundadır; gökler de O'nun sağ elinde/kudretinde dürülmüş haldedir. Şanı yücedir O'nun; arınmıştır onların ortak koştuklarından.”³⁸

“Gün olur göğü, yazı tomarlarını dürer gibi düreriz. İlk yaratılıştaki başladığımız gibi onu baştan yaparız. Üzerimize bir vaat olarak biz bunu mutlaka yapacağız.”³⁹

“O gün gök sallanıp çalkalanır

Ve dağlar bir yürüyüşle yürür.”⁴⁰

³² Muhsin Demirci, Tefsir Tarihi, sayfa 262-266.

³³ Tarık Suresi 86/2

³⁴ Mürselat Suresi 77/14

³⁵ Hakka Suresi 69/3

³⁶ Mü'min Suresi 40/57

³⁷ Yusuf Suresi 12/105

³⁸ Zümer Suresi 39/67

³⁹ Enbiya Suresi 21/104

“İş ve oluşu gökten yere doğru çekip çevirir; sonra o O'na yükselip çıkar: Bir günde ki, süresi, sizin saymakta olduğunuz günlerden bin yıla denktir.”⁴¹

“Melekler ve Rûh, miktarı ellibin yıl olan bir günde yükselirler O'na.”⁴²

“Gök yarılarak, eriyip kızarmış yağ/kırmızıya boyanmış deri gibi bir gül haline geldiği zaman”⁴³

“O gün gök, erimiş bir maden gibi olur.”⁴⁴

“Yıldızlar silinip süpürüldüğünde,

Gök yarıldığında,

Dağlar un ufak edilip savrulduğunda,”⁴⁵

Bu ve buna benzer ayetlerin durumuna göre;

1- “Tarıkın ne olduğunu nereden bileceksin?” der Kur’an ve Tarık’ın bazı özelliklere sahip bir yıldız olduğu hakkında bilgi verir. Tarık o dönemin insanı için bilinemeyecek bir şeydir. O dönemin insanı için bilinemeyecek olgulara karşılık gelen kavramları Kur’an açıkça kullanmaktadır. Eğer Kur’an’a tarihsel bakış açısıyla bakılacaksa ilk muhattapların bilemeyecekleri bazı şeyleri bizlerin veya daha ilerki dönemlerde yaşayacak insanların bilmesi normal karşılanmalıdır. Bu anlayışa göre Tarık yıldızını, özelliklerini o dönemdeki insanlar bilemeyebilir ancak biz veya bizden sonrakiler bilebilir. Bunun yolu da bilimdir. Ayetlerde verilen bilgileri ancak bilim yoluyla anlaşılır kılabiliriz.

2- Yine tarihsel bakış açısıyla değerlendirecek olursak, o dönem içinde yaşamış Hz. Peygamberin, bilemeyeceği kıyamet saatini ileri zamanlarda yaşayacak insanların bilimsel verilerle bilme imkanı var demek yine bu görüşün sonucu olarak kabul edilmelidir. Ya da kıyameti kimse bilemez derlerse o halde tarihselciler bazı tür ayetlerin tüm zamanlar için geçerliliğini kabul etmek durumundalardır ki her iki durum da tarihselci bakış açısı için çelişki oluşturur.

3- Göklerin, yerin ve insanların yaratılmasına ilişkin aşamaları karşılaştıran Kur’an’ın tarihsel yorumuna göre, o dönemde yaşayan insanların içinde az da olsa bu iki oluşum sürecinin karşılaştırmasını

⁴⁰ Tur Suresi 52/9-10

⁴¹ Secde Suresi 32/5

⁴² Mearic Suresi 70/5

⁴³ Rahman Surei 55/37

⁴⁴ Mearic Suresi 70/8

⁴⁵ Murselat Suresi 77/8-10

yapabilecek bilgi seviyesinde insanların olması gerekmektedir. Ancak o dönemde ne evren ne de insanın yaratılışı hakkında en ufak bir bilimsel bilgi yoktur (Mümin57). O insanlar bu iki oluşum sürecini karşılaştıracak bilgisel ve kavramsal altyapıya sahip değillerdir. Demek ki bu tarz bilgiler ancak ilerleyen zamanlarda bilgi birikiminin artmasıyla mümkün olacaktır. Bunun yolu da elbette bilimdir.

4- Enbiya Suresi 21/104, Tur Suresi 5/9-10 vb. ayetlerde olduğu gibi gelecekte haber veren ve o dönemdeki insanın hayal bile edemeyeceği (göğün dürülmesi, göğün sallanması, göğün yarılması-çatlaması, bir günün bin ya da elli bin yıla eşit olması) ayetlerin bulunması tarihselci yaklaşım açısından çelişki oluşturur.

Göstermeye çalıştığımız gibi katı tarihsel bakış açısı kendi kendisini çürütmektedir. Kur'an'ı Kerim de öyle anlatımlar vardır ki o dönemde yaşamış ve cahiliye devrinden Allah'ın yardımıyla çıkmaya çalışan bir topluluğun o ayetlerden neler anladığını saptamak oldukça zordur.

Kur'an'ı Kerim'de bazı ayetlere her nasıl bakarsanız bakın ister aniden söylenmiş olsun ister belirli bir siyak-sibak uyumu içinde olsun anlattığı durumlar hedefi on ikiden vuracak kadar keskin ve çarpıcıdır. Bu tarz ayetlerin bazıları için siyak-sibak uyumu aramamıza bile gerek yoktur ki zaten bunların çoğu ya genellemelerdir ya da gelecek durumları-zamanları anlatmaktadır. Bu tarz ayetlere birkaç örnek verebiliriz;

1. “İş ve oluşu gökten yere doğru çekip çevirir; sonra o O'na yükselip çıkar: Bir günde ki, süresi, sizin saymakta olduğunuz günlerden bin yıla denktir.”⁴⁶
2. “Melekler ve Rûh, miktarı ellibin yıl olan bir günde yükselirler O'na.”⁴⁷
3. “Gün olur göğü, yazı tomarlarını dürer gibi düreriz. İlk yaratılıştaki başladığımız gibi onu baştan yaparız. Üzerimize bir vaat olarak biz bunu mutlaka yapacağız.”⁴⁸
4. “O gün gök sallanıp çalkalanır
Ve dağlar bir yürüyüşle yürür.”⁴⁹

⁴⁶ Secde Suresi 32/5

⁴⁷ Mearic Suresi 70/5

⁴⁸ Enbiya Suresi 21/ 104

⁴⁹ Tur Suresi 52/9-10

Birinci ve ikinci örneklerde Özel Göreliliğin, üçüncü ve dördüncü örneklerde ise Genel Göreliliğin en temel ilkelerini görmemiz mümkündür. İlk iki örnekte zamanın izafi olduğu çok net şekilde anlatılmaktadır ki tarihte bunun bir örneği daha bu kadar net şekilde hiçbir kitapta yazılmamıştır. Aynı surelerde bir günün iki ayrı zamana eşitlenmesi bu durumun tesadüf olmadığını veya kalıplaşmış olmadığını, bir günün (veya herhangi bir zaman diliminin) farklı zaman aralıklarına eşitlenmesinin mümkün olduğunu tartışmaya yer bırakmayacak şekilde göstermektedir.

Verdiğimiz ayet örneklerine yeniden bakacak olursak üçüncü ve dördüncü örneklerde bizleri çok şaşırtacak ifadeler rastlarız. Bu ifadeler o kadar açıktır ki Kur'an, göğün dokusunun hareket edebileceğini, bükülebileceğini hatta sallanabileceğini çok net şekilde ortaya koymaktadır. Bu ayetlere bakıp da bu ayetlerin sadece o zamanın insanına birşeyler anlatmaya çalıştığını ileri sürmek ancak ve ancak çok büyük bir talihsizlik ve bilimsel bilgi eksikliği örneği olabilir. Bırakalım cahiliye döneminden çıkmaya çalışan o devrin insanlarını ve biran için kendimizi İstanbul sokaklarında halkla röportaj yaparken hayal edelim. İnsanlara uzay boşluğu olarak tanımladığımız ve göremediğimiz o şey sallanıyormuş, hareket ediyormuş, hatta katlanıyormuş ne diyorsunuz diye sorduğumuzu hayal edelim. Yüzde olarak çok büyük bir çoğunluğun böyle birşeyin olmasını mümkün görmeyeceğini şaka yapıp yapmadığımızı sorabileceğini kestirmek zor değildir. Ancak bazı düşünceler bu ifadeleri o dönemin insanların rahatlıkla anlayabildiğini öne sürebilmektedirler.

NASA, Einstein'ın genel Görelilik Teorisini test etmek için 1959 yılında bir proje başlatmıştır. Projenin amacı bu teorinin uzay hakkında bir modelleme mi sunduğu yoksa uzayın dokusunun gerçekten hareketli, esnek bir yapısı mı olduğunu bulmaktır. Proje ancak 2006 yılında tamamlanabilmiştir ve elde edilen sonuçlar uzayın gerçekten de esnek, hareketli, dalgalanabilir bir yapısı olduğuna kanıt sayılmıştır.⁵⁰ NASA bilim adamları bu sonuçlardan sonra daha da ileri giderek, WARP motoru denilen bir yöntem geliştirmek için elleri sıvamış, evrende ışıktan hızlı yolculuk edebilmenin çalışmalarına başlamışlardır⁵¹. Bu çalışmanın temeli uzay dokusunun hareket ettirilebilir bir yapısı olduğuna dayanmaktadır. Bir benzetme yapacak olursak bu yöntemde uzay gemisi bir baloncuk içinde sabit durmakta fakat uzay bir halı misali ya da masa üzerindeki örtü misali geminin altından hızlıca hareket ettirilmektedir. Kur'an uzayın sallanabileceğinin, çalkalanabileceğini hatta bükülebileceğini açıkça ifade etmektedir.

⁵⁰ http://www.nasa.gov/pdf/168808main_gp-b_pfar_cvr-pref-execsum.pdf

⁵¹ http://www.nasa.gov/centers/glenn/technology/warp/warpstat_prt.htm

Peki, insanlar Kur'an'da bu ayetleri görüp de neden hala bu ayetlerin ilahi bir kaynaktan geldiğini kabul etmezler, ya da sadece o zamanın insanlarına birşeyler anlattığını, bilimsel yorumlarının anlamlı olamayacağını öne sürerler kavramamız mümkün değildir. Bu ayetler zamanımızın bilimsel gerçekleriyle birebir örtüşmektedirler. Daha önce bahsettiğimiz gibi bilimde herşey değişecek diye bir kural yoktur; dünyanın yuvarlak olması, kendi eksenini etrafında ya da güneş etrafında dönüyor olması, zamanın ve uzayın hız ile değişmesi, izafiliği ya da uzay dokusunun hareketli yapısı zamanla değişmeyecek gerçekliklerdir. Elbette bu ayetler Kur'an'ın önemli ve çarpıcı hatta mucizevi ayetleridir. Bu bilimsel bulguları yanlışlamak ve ayetleri yalanlamak söz konusu olamaz. Bunlar dilden gelen yanılsamalar ya da çeviriden gelen yanlış anlaşılmalarda değildir. İfadeler çok açık seçiktir. Arapça da okursanız gök hareket edebilecek yapıdadır ve zaman izafidir Türkçeye de çevirseniz bu böyledir.

Neden müslüman düşünürler ya da bilim insanları bu ayetleri önceden yorumlamadı ya da bunları kullanarak bilimsel düşünceleri sürmedi? Bu tamamen sosyolojik ve psikolojik bir konudur. Aslında İslamiyet'in altın çağı olan düşünce çağında bunlar yapıldı, ancak ne yazık ki kısa süren o dönemin ardından Kur'an'ın hükümdar çevrelerce yanlış yorumlanması, anlamların saptırılması hatta siyasi emellere alet edilmesi, özgür düşüncenin kısıtlanması, yobazlık vb. nedenlerden ötürü oluşturulan yanlış algılar nedeniyle yanan ışıklar söndürülmüş oldu. Ne yazık ki bu dar görüşlü zihniyet günümüze kadar devam etti ve İslamiyet'in tamamen ters anlaşılmasının zeminini hazırladı. Bazı konulara çok takıldığımız için ve bazı bilimsel teorileri İslamiyet ile özdeşleştirdiğimiz için kendi önümüzü tıkadık ve gelişimimizi engelledik. Günümüzle ilgili bir örnek vermek gerekirse İslam düşünürleri evrenin yoktan yaratıldığını ve big-bang'in (büyük patlama) başlangıç olduğunu ve ondan öncesinde sadece Allah'ın olduğunu ve Allah'ın evreni yoktan yarattığını iddia ederler ve bu görüşü aşağıdaki ayeti kullanarak İslam ile özdeşleştirirler;

“Gökleri ve yeri yoktan var eden O'dur. Eşi de olmadığı halde, nasıl olur da çocuğu olur? Her şeyi yaratan O'dur. Ve O, herşeyi bilendir.”⁵²

⁵²En'am Suresi 6/101. Bu ayet 'yoktan yaratılma' ya da bazı araştırmacılar tarafından 'benzersiz yaratılma' olarak yorumlanmaktadır. Bu konuda Yeniçeri, önceki İslam bilginleri gibi yer ve göklerden önce onların oluşumuna aracılık eden unsurların varlığını kabul etmekte ve şunları yazmaktadır: “Ayetlerdeki, Allah'ın bedi sıfatına temel oluşturan 'ibda' bir şeyi herhangi bir şeyden değil de yoktan varetmektir. Bunun bir diğer anlamı da Kurtubi (ö.671h/1272m)'nin dediği gibi; bir şeyi bir örneğe göre değil de hiç eşi benzeri olmadan yaratmaktır. Yer ve göğün yoktan yaratılışlarına ilişkin ifadeler, onları oluşturan unsur ve maddelerin (:mevalid)in yoktan var edildiklerini anlatmak için olmalıdır. Çünkü yer ve göklerin kendileri bir kısım ön

Oysa Allah bir başka ayette;

“Hem O’dur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Bundan önce ise arş’ı su üstünde idi. Bu kâinatı yaratması sizden hanginizin daha güzel iş ortaya koyacağını imtihan etmek içindir. Böyle iken sen onlara “öldükten sonra elbette dirileceksiniz!” dersin, o kâfirler bunu haber veren Kur’ân’ı kastederek “Bu, aldatıcı olma yönünden, besbelli bir büyüden başka bir şey değil!” derler.”⁵³

demektedir. Bırakalım bilimsel yorumun olup olmamasını tartışmayı, bu tarz ayetleri bilimsel olarak açıklamak gibi bir zorunluluğumuz vardır. Aksi takdirde müslümanlar olarak çok daha büyük çelişkilerle ve eleştirilerle karşı karşıya kalmamız kaçınılmazdır. Yer ve göklerden önce varolan su nedir? Bu ayetin kozmolojik açıdan değerlendirilmesi bir zorunluluk arz eder. Prof. Dr. Celal Yeniçeri bu durumu şu şekilde yorumlamaktadır;

“*Daha gökler yaratılmadan önce mevcut olan bu su alemini halen varlığını sürdürüyorsa buna şaşmamak lazımdır. Çünkü Kur’an’da bunun varlığından açıkça söz edilmesine karşın, onun göklerin yaratılmasıyla birlikte ortadan kalktığına ilişkin bir şey söylenmemiştir.*” demektedir. Ayrıca bu su alemini, su göğü olarak tanımlamanın mümkün olabileceğini anlatmıştır.⁵⁴

İki ayeti yan yana koyarak yorumlayacak olursak bizce buradan anlaşılan şudur ki Allah’ın yoktan yaratmaya verdiği anlam bazılarının anladığı gibi hiçten yaratmak değildir.⁵⁵ Henüz varlık kazanmamış bir şeyin varlık sahnesine zaman içinde çıkışı ‘Yoktan yaratılmak’ olarak kullanılmaktadır.⁵⁶ Aynen ormandaki ağaçlardan masa, sandalye elde etmek gibi. Zamanın belli bir anında sadece

maddelerden ve onların bölünerek çeşitlenmesiyle ortaya çıkan nesnelere yaratılmışlardır. Alemler olarak yer ve göklerin eşsiz ve benzersiz yaratılışlarına gelince bu, onlardan önce bu tür gök ve yerlerin olmadığını ifade içindir.” Uzay ve Varlık Ayetleri Tefsiri, sayfa 89-90

⁵³ Hud Suresi 11/7

⁵⁴ Celal Yeniçeri, Uzay ve Varlık Ayetleri Tefsiri, Erkam Yayınları, İstanbul 2006, sayfa 133-134.

⁵⁵ Prof. Dr. Celal Yeniçeri Uzay ve Varlık Ayetleri Tefsiri adlı eserinde bu konunun tarihsel tartışmalarına değinmiş ve “Bu ayette görüldüğü gibi yer ve göklerin yaratılışından önce Arş ve su ikilisinden bahsedilmekte ve Arş, göklerden ayrı bir alem olarak ele alınmaktadır.” demektedir (syf. 76) Ayrıca İslam bilginlerinin yer ve gökleri yaratılmadan önce Arş’ın su üzerinde olduğu, yer ve göklerin yaratılmasına bu ‘su’yun vesile kılındığını kabul ettiğini anlatmaktadır (syf. 83) .

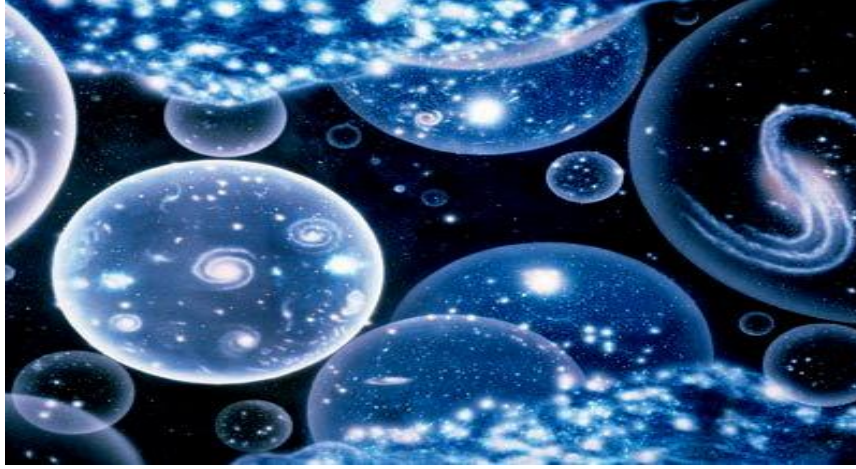
⁵⁶ Zaman içinde ortaya çıkma derken aslında bildiğimiz anlamda zamanın da evren ile başladığını hatırlatalım. Ancak, evrenden önce evrenin oluşmasına öncülük eden başka nedenler varsa burada da bir şekilde öncelik-sonralık, sebep-sonuç işişişi düşünebiliriz.

ağaçlar vardır, sandalye, masa vb. ise tabiri caizse sadece yaratıcının zihninde vardır. Sonuç olarak Allah olmayan bir şeyi ortaya çıkarmıştır. Kur'an da birçok ayette süregiden olaylar için yaratılış kelimesi kullanılmış, Allah yaratışı nedensel ilkelerle açıklanmış ve insanların bunları izleyip araştırması ve sonuçlar çıkartması öğütlenmiştir (bitkilerin yaratılması vb.). Yine de bu ayetteki yaratılışı 'hiç'ten yaratmak olarak almakta ısrar edilecekse bu hiçten yaratmayı yer ve göklerden önceki su alemi de kapsayacak şekilde genişletmek durumunda kalınır. Eğer biz müslümanlar belirli kalıp düşünceler içine hapsedilmemiş olsaydık bahsettiğimiz ayetin aslında çok net şekilde Big-Bang'den önceki evreyi işaret ettiğini kavramış olurduk ve bilime katkı yapacak düşünceler ortaya atardık, çünkü ayeti incelediğimizde bu durumun çok net olduğunu görürüz.

Bize göre ayette geçen 'su' kelimesi bir benzetmedir, su kelimesi örneğin meni için de kullanılmaktadır⁵⁷ ama meninin su olmadığı o dönemde de gayet iyi bilinmekteydi o bakımdan Kur'an açısından bu kelimeyi literal olarak almamalıyız.⁵⁸ Bu kelime göklerden farklı bir ortamı anlatıyor görünmektedir. Yüce Allah 'su' kelimesi yerine başka bir kelime de kullanabilirdi. Burada 'su' kelimesi kullanıldığına göre bunun mutlaka özel bir duruma işaret ettiğini söylemek durumundayız. Ayetten anlayabileceğimiz kesin olan bir şey varsa o da şudur: Göklerin ve yerin yaratılmasından önce bunlardan farklı bir ortam mevcuttur. Bilim insanları evrenimizin başka evrenlerin de içinde bulunduğu bir ortamdan oluşmuş olabileceğini düşünmektedirler. Neden bizler böyle bir düşünce ortaya atmadık? Eğer Kur'an konusunda bilimsel teoriler açısından geniş perspektifli bakış açısına sahip olabilesek ateist düşüncenin, Tanrı'nın varlığını yadsımak için ortaya attığı birçok teoriyi aslında Kur'an'a dayanarak bizler ortaya atabilirdik. Anlamamız gereken en önemli nokta şudur ki hiçbir bilimsel gerçek Kur'an'la çelişmez. Böyle korkuları ortadan kaldırabilirsek bilimsel açıdan ortaya atılan hiçbir teori bizde tedirginlik yaratmaz (evrim teorisi de dahil). Bırakalım bilim nereye giderse gitsin, biz de birşeyler ortaya atalım, bundan çekinmeyelim ama herhangi bir teori asla gerçek olamaz diye düşünmeyelim. Kim bilir belki o teoriler Kur'an'ın içindeki çok daha ciddi yerlere işaret ediyordur da biz farkında değilizdir.

⁵⁷ "Hamileliğe yol açan meni (sperm) için Kur'an'da atılan su anlamında "ma'un dafık" nitelemesi yapılmıştır." Yeniçeri, syf.358. Secde 32-8, Furkan 25-53

⁵⁸ Yine de bu konuda bile iddacı olup araştırmaların önu tıkanmamalıdır. Anlamın literal olması ne kadar mantıksız görünse bile açık kapı bırakılmalıdır diye düşünüyoruz.

Şekil 1: Çoklu evrenler, sonsuz evrenler olarak ileri sürülen teoride, büyüklüğü sonsuz ya da evrenimizden kat kat daha büyük bir ortam tasavvur edilir. Bu ortamda her evren bir galaksi gibi minicik kalmaktadır. Bu evrenlerin her biri için baloncuk benzetmesi yapılmaktadır. Evrenler bir baloncuktan diğerinin oluşması gibi birbirinden ya da çarpışmalarından oluşabilmektedir. Çoklu evrenleri oluşturan ortamın ve evrenlerin içinde işleyen yasaların bizim evrenimizde işleyen yasalarla aynı fizik yasaları olduğu ileri sürülmektedir.⁵⁹

Ateist düşüncenin (ki bilimin ilerlemesine ciddi katkılarda bulunmuşlardır) Big-Bang'e karşı ortaya attığı en ciddi teorilerden birisi sonsuz evrenler teorisidir. Bu teori Big-Bang'den önce onun oluşmasına neden olan bir ortam olduğunu iddia eder. Kur'an bu ortamı bize 'su' olarak ifade etmiştir. Buradan o ortamın kendi iç dinamiği hakkında bazı yorumlar yapabiliriz. Mesela birçok başka evrenin bulunduğu ortamın 'çözelti' ortamına benzediği evrenlerin etkileşimlerinin çözelti içi moleküler etkileşimlere benzediği⁶⁰ vb. yorumlarını yapabiliriz. Bu yorumlar gerçeklikten çok uzak olsalar bile bize ilk adımları attırmak adına önemlidirler. Ayrıca evrenin holografik şekilde işlediğini öne süren en son modeller evrenin dışındaki yasalarla içindeki yasaların benzer olduğunu göstermektedir.⁶¹ Bu sayede bir başkası çıkıp o ortam hakkında matematiksel bir form geliştirip bu düşünceleri yanlışlayabilir, doğrulayabilir ya

⁵⁹ Brian Green, Saklı Gerçeklik, Tübitak Yayınları, Ankara 2014, sayfa 75 ve 85.

⁶⁰ Bu evrenler baloncuk ya da su kabarcığına benzetilmektedir. Bilim insanları uzun zamandır evrenin holografik yapısı üzerinde durmaktadırlar. Örneğin, en küçük madde yapısının dalga özelliği olduğu gibi madde yığınlarının da dalga özelliği vardır. Evrenimizin içindeki bazı fiziksel kanunların evrenin dışındaki ortamda da geçerli olabileceği ileri sürülmektedir (Brian Green, Saklı Gerçeklik, sayfa 85).

⁶¹ G.'T Hooft, Dimensional Reduction in Quantum Gravity, in: A. Ali, J. Ellis, S. Randijbar-Daemi (Eds.), Salam Festschrift: A Collection of Talks, World Scientific, Singapore, 1993, gr-gc/9310026; L. Susskind, J. Math. Phys. 36 (1995) 6377, hep-th/9409089.

da geliştirebilir. Tarih boyunca insanlığı geliştiren ve bilgi üretimini sağlayan şey bu diyalektik olmuştur. Bir başka ihtimal de bu ayetin, evrenin oluşmasına neden olduğu ileri sürülen kuantum dalgalanmalarını betimliyor olabileceğidir. Son zamanlarda bilim insanları Big-Bang'i önceleyecek yepyeni bir teori daha ortaya attılar, bu teoriye göre evrenimiz dev bir karadelik patlaması sonucu oluşmuştur. Bu teoriye göre de elbette patlayan ve evrenimizin oluşumuna neden olan dört boyutlu karadelik bizim evrenimizden başka bir ortam içinde bulunmak zorundadır.⁶² Bu teorileri yadsımak ya da onlara şiddetle karşı çıkmak bize birşeyler kazandırmaz, tam tersine bilgisizce karşı çıkarsak onların doğrulanması çok şey kaybettirebilir.⁶³ Elbette bunların karşısına yeni düşüncelerle, teorilerle çıkabiliriz ancak bu teorilerin İslamiyet ile özdeşleştirilmemesi gerekir ya da İslamiyet adına aşırı iddialarda bulunulmaması gerekir. Düşüncemizi "Bizim Kur'an'dan anladığımız budur" şeklinde ifade etmek herhalde en doğru yaklaşım olacaktır diye düşünüyoruz. Bunları söylerken bilimsel yorumu eleştirenlerle kesiştiğimiz noktalar bulunmaktadır ancak Kur'an'da açık seçik yer alan ifadelere de gözlerimizi kapatmamız bizi aşırı uçlardan bir diğerine götürür. Ne bilimi putlaştırmalıyız ne de bilimden uzak durmalıyız. Onu araç edinmeliyiz yüce Allah da bizden bunu istemektedir.

Neden Kur'an zamanının insanı için açık seçik deliller sunmamıştır? Örneğin zamanın izafiliği ve uzayın yapısı ancak şimdi anlaşılabilir ifadelerdir fakat o dönemin insanına net bir bilgi vermemektedir. Aynen şu anda bizim 'su' ifadesine net bir anlam veremememiz gibi. Bizce, bu durum Kur'an'ın önemli bir özelliğidir ve yüce Allah'ın sıfatlarından birisinin sonucudur: Adalet. Ahlaken çöküntü içinde yaşayan bir insanı düşünelim. Hırsızlık, insana değer vermemek, bencillik vb. birçok özelliği olsun. Onu durumundan kurtarmak için hiçbir zaman şirketimizin yönetim kademesine geçirmeyiz.⁶⁴ Bu hem felaket hem de çok büyük bir adaletsizlik olurdu. İslam'ın ilk muhatapları cahiliye devrini yaşayan insanlardı. Allah, o insanları yaşadıkları kötü durumdan çıkartmak, bilinçlendirmek, daha doğru bir yaşam tarzına yönlendirmek için bir

⁶² Bu teoride evrenimiz, içinde bulunduğu çok daha büyük başka bir evren içinde zar gibi yüzmektedir. <http://www.hurriyet.com.tr/planet/24736755.asp>

⁶³ Bu evrim teorisi için de geçerlidir. Sanki Kur'an ve İslamiyet evrimle taban tabana zıtmış gibi iddalar öne sürülmektedir hatta evrimin kabul edilmesi bazı çevrelerce şirk sayılmaktadır. Bu düşünceler bizce yanlıştır. Kur'an'dan evrime karşı açık ayetler göstermek mümkün değildir. İlerleyen zamanlarda bu teorinin ispatlanması İslam dinini bilimle çelişiyor görüntüsü içine düşürecektir.

⁶⁴ Bu örnekler ahlaken ve insani açıdan yanlış bir yaşam şeklini belirtmek için verilmiştir. Arapların cahiliye dönemindeki yaşam şekillerine 'hırsızlık', 'insana değer vermemek' veya 'bencillik' anlamlarıyla gönderme yapmak amacıyla kullanılmamıştır.

peygamber göndermiştir. O dönemde dünyanın birçok yerinde Araplar'dan daha medeni birçok uygarlık mevcuttu. Bize göre, Kur'an'ın cahiliye dönemini yaşayan Araplara dünyada yaşayan diğer uygarlıkların çalışarak kazandıkları birikimin ötesinde açık bilgiler vermesi (dünya yuvarlaktır, kendi etrafında döner, güneşin etrafında döner vb.) çok büyük bir adaletsizlik olurdu. Teşbihte hata olmaz diyerek önceki örneğimize geri dönecek olursak; yanlış yaşam tarzını benimsemiş adama yardım etmek amacıyla onu ödüllendirmek, yönetici konumuna geçirmek diğer çalışanlara büyük haksızlık olur. Öncelikle bu adamı ahlaken eğitmek yaptıklarının yanlışlığını ona göstermek ve ona yapabileceği işler vermek en mantıklı olanıdır. Kur'an da Hz. Peygamber vasıtasıyla bunu yaptı. Bizce, bu nedenden ötürü Kur'an'ın bazı ayetleri ancak çalışan, araştıran insanların kademe kademe yorumlayabileceği, anlayabileceği şekilde bizlere sunuldu. Allah bize evrensel bir mesaj verdi: Araştırın. Kur'an'a göre Allah'ı en iyi tanımanın yolu, inançla araştırmaktan (yer, gök ve öz benliklerimiz) ve bilgi üretmekten geçer. Böylece yüce Allah, ahlaken çökmüş bir toplumu ayağa kaldırmak için gereken reçeteyi verdi. Elbette reçetede sadece bunlar yoktu, reçeteyi izleyecek bir topluluk yazılanları doğru anlayabilirse zaman içinde konumundan daha yukarılara tırmanabilirdi. Öyle de oldu. Kur'an'ın ayetlerini o dönemde daha iyi anlayan müslümanlar İslam'a düşünsel ve bilimsel anlamda en zengin dönemlerini yaşattılar. Ne zaman reçete bir tarafa bırakıldı ve din bazı kişilerin hükümlerini meşrulaştırma aracı olarak görülmeye başlandı düşünce özgürlüğü kısıtlandı, o zaman İslam düşünce tarihinin de altın çağı sona erdi.

Ayetlerin bilimsel yorumlanması gibi bir şey söz konusu olmasaydı Allah ilk muhatapların hayatları sırasında hiçbir zaman göremeyeceği, anlamlandıramayacağı ve diriliş dışında şahit olamayacağı tarz ayetleri örnek olarak sunmazdı. Tarihsel bakış açısına göre bu ayetler o insanlara bir betimleme sundu. Peki Allah olmayan ya da olmayacak bir durum üzerinden betimleme yapar mı? Kur'an elbette bilim kitabı değildir, herşey en ince ayrıntısına kadar yazılmamıştır ancak bu ayetlerde anlatılan şeyler ilk muhataplara göre mucize gibi görünürken bizler bu ayetlerin anlamlarını bilim sayesinde kavrayabilecek duruma gelerek ayetlerin anlamlarını daha detaylı şekilde anlayabiliriz. Bu ayetlerin anlattığı manzaraların nasıl gerçekleşeceğini araştırmak Kur'an'ın en önemli öğütleri arasındadır ve bu araştırmalar ancak bilim vasıtasıyla yapılabilir. Bilimsel kavramsal alt yapıyı uygun hale geldiğinde verilen mesajı da anlamaya başlarız.

Kuran'ın yorumu açısından bazen bilimi kullanmak bir zorunluluktur. Bazı kişiler bu çabayı 'komik duruma düşmek' olarak değerlendirebilmektedirler. Onlara ve günümüzde aynı düşünceyi paylaşanlara vereceğimiz cevap şöyledir; Ne yazık ki tarih içerisinde her zaman bilimden

uzak duran insanlar komik duruma düşmüşlerdir. Bu yüzdendir ki, kendileri bilimsel, bilgiden uzak kaldıkları için, Kur'an'daki bu ayetleri algılayamamakta ve bu ayetleri yorumlayanlara da gülmektedirler. Yorumlarda aşırıya kaçılması ve ayetlere hiç çıkmayacak anlamların zorla yüklenmesi elbette bize göre de çok yanlıştır. Ama bazı kişilerin aşırı yorumları ve hataları Kur'an ayetlerinin bilimsel verilerle örtüştüğü gerçeğini değiştirmez. Unutulmamalıdır ki bizlerin uğraşı yeni bir uğraş değildir. Tarihe bakacak olursak Isaac Newton dahi kutsal kitap üzerine bilimsel yorumlar yazmıştır ve kendisine gülüneceğini hiç de düşünmemiştir. Batıda, din baskısından kurtulmaya başladıkları dönemlerde insanlar yeni arayışlar içerisine girmişlerdir. Özellikle 19. ve 20. yüzyıllara baktığımızda, fizikçilerin şaşkıncı şekilde modern fiziği doğu dinlerinin metinlerine yakın buldukları ve bu yüzden o dinlere yöneldiklerini görmekteyiz:

“Çünkü modern fizik dalında ortaya çıkan yeni görüşlerin çoğu, şaşkıncı biçimde Uzak Doğu'da kök salan dinsel felsefelerle benzeşmektedirler. Söz konusu paralellikler şu ana kadar yeterince tartışılmamış olmalarına rağmen; öğretim görevleri sebebiyle Hindistan, Çin ve Japonya'yı tanıma fırsatı bulan bazı büyük çağdaş fizikçiler tarafından çeşitli biçimlerde dile getirilmişlerdir.”⁶⁵

«Atom fiziği dalında yapılan keşiflerle ortaya çıkan görüşlerin hiçbiri... tamamen başka, hiç duyulmamış ya da yepyeni değildirler. Kendi uygarlığımızda bile bunların öncüllerine rastlayabiliriz. Ancak Buddhist ve Hindu öğretilerde bunlar çok daha yaygındırlar. Bize düşen görev, bu eski açıklamaların desteklenmesi, düzenlenmesi ve geliştirilmesidir».

Julius Robert OPPENHEIMER⁶⁶

«Atom kuramı ile ilgili paralellikleri aramak istiyorsak, ... insanı var oluşun büyük dramı sırasında hem seyirci ve hem de aktör olarak ele alan Buddha ve Lao Tzu gibi düşünürlerin karşılaştıkları sorunlara yönelmemiz gerekecektir».

Niels BOHR⁶⁷

«Son 'büyük savaştan beri Japonya'nın kuramsal fizik dalına sağladığı büyük bilimsel katkı, belki de Uzak Doğu geleneklerinde varolan felsefi fikirlerle kuantum kuramının felsefi özü arasındaki benzerliğe işaret etmektedir».

Werner HEISENBERG⁶⁸

⁶⁵ Fritjof Capra, Fiziğin Taosu, Arıtan Yayınevi, İstanbul, pdf. Sayfa 7; <http://ekitap.sonsuzlukulesi.com/fizigin-taosu.pdf>

⁶⁶ J. R. Oppenheimer, Science and Common Understanding, s. 8-9.

⁶⁷ N. Bohr, Atomic Physics and Human Knowledge, s. 20.

Yaşadığımız çağda ve yakın dönemlerde ise ünlü fizikçi Fred Alan Wolf⁶⁹'un kutsal kitap üzerine yaptığı bilimsel çözümler, David Bohm, Fritjof Capra, Michael Talbot gibi fizikçilerin kuantum fiziğine dayanan ciddi mistik yorumları dikkat çekicidir. Herşeye rağmen şunu açık olarak söyleyebiliriz ki diğer kutsal metinlerin hiçbirisinde Kur'an'daki kadar net anlatımlar mevcut değildir.

Hollandalı Nobel ödüllü Fizikçi Geradt'Hooft ve sicim kuramının yaratıcılarından Leonard Susskind 1990'ların başında evrenin kendisinin holograma benzer bir şekilde işliyor olabileceğini öne sürdüler. Bu kuram gittikçe güçlenmektedir. Kuramın en önemli öngörüsü yaşadığımız evrenin aslında bir ilizyon olduğu ve bu ilizyona dair herşeyin kayıtlı olduğu daha gerçek bir varoluşun bulunduğu iddiasıdır. Bu kavramlar bize Kur'an'dan tanıdık gelmektedir. Bu teorinin son zamanlarda ciddileşmesi fiziğin merkezine oturması sonucu da bazı fizikçiler hemen teoriyle Platon'un ideaları arasındaki benzerliğe dikkat çekmişler ve bunu yaparken bilimsel kimliklerine zarar geleceğini düşünmemişlerdir. Aynı tavrı modern fiziğin kurucuları da doğu metinlerindeki benzerlikler için göstermişti.

SONUÇ

Acaba bu bilimsel bulgularla birebir örtüşen Kur'an ayetlerini görmek ve göstermek istemek yanlış bir durum mudur? Doğu dinlerinde ve felsefelerinde gördükleri paralelliklere dikkat çeken ilk fizikçiler modern fiziği kuran fizikçilerdir. Onlar gerçekliğin arayışı içerisinde her konuyu samimiyetle ele almaya çalışmışlardır. Gönül isterdi ki, dinimiz dışarıdan bakanlara, müslüman olarak adlandırılan kesimin yanlış yaşam şekillerinden dolayı antipatik görünmeseydi ve büyük bilim insanları, Kur'an'daki bu çok daha ciddi paralellikleri ve uyuşmaları da görebilseler ve örnek verebilselerdi. Öyle sanıyoruz ki doğu ülkelerinin daha modern görünen ve baskıcı olmayan yaşam şekilleri bilim insanlarını o kültürlere çekmiştir. Görüldüğü gibi bu tarz paralellikleri vurgulayan ilk insanlar bizler değiliz ama hiçbir kutsal kitaptaki ya da öğretilerdeki bilgiler de bilim bulgularıyla bu derece örtüşmemiştir. Kutsal kitabımız olan Kur'an'ı Kerim'in bu önemli özelliğini insanlara tanıtmamız gülünç değil tam tersine bizler için elbette bir görevdir.

“Bence, insanlığın düşünce tarihine bakıldığında, en verimli sonuçların, iki farklı düşünce sisteminin birbirleriyle temas ettikleri yerlerde ortaya

⁶⁸ W. Heisenberg, *Physics and Philosophy*, s. 202.

⁶⁹ Fred Alan Wolf, *Evrenin Ruhu*, CREA Yayıncılık, İstanbul 2009.

çıktıkları fikri gerçekten de doğrudur. Bu sistemler, köklerini insan kültürünün çok çeşitli ve değişik biçimlerine, değişik zamanlarına ya da değişik dinsel geleneklerine salmış olabilirler. Ancak buna rağmen birbirleriyle temasa geçtiklerinde, yani gerçek bir etkileşim ortaya çıktığında, yeni ve ilginç gelişmelerin de bunun takipçisi olacağını ümit edebiliriz.” Werner HEISENBERG⁷⁰

⁷⁰ Fritjof Capra, Fiziğin Taosu, e-kitap, pdf. Sayfa 8;
<http://ekitap.sonsuzlukulesi.com/fizigin-taosu.pdf>